

PÄÄKIRJOITUS

Lapsuus ja aika

Mari Vuorisalo, Marleena Mustola & Kaisa Vehkalahti

Lapset ovat luonnostaan filosofeja, toteaa kirjallisuudentutkija Eva Hoffman (2010, 1), ja toteaa, että lapset todennäköisesti kokevat huomattavasti enemmän metafysisiä tuntemuksia kuin tiedämme. Hoffman itse vietti lapsuutensa sodanjälkeisessä Puolassa, jossa kuoleman läheisyys ja tietoisuus elämän tilapäisyydestä sävyttivät lasten käsitystä ajasta. Läninä oli kuitenkin myös toisenlainen aika: arkinen aika, joka jäsensi päivittäisiä askareita. Eri aikakäsitykset ja ajat elävät yksilöiden käsityksissä rinnakkain ja saavat merkityksiä myös siitä historiallisesta ja kulttuurisesta tilanteesta, jossa kulloinkin elämme. (Hoffman 2010, 1–2.)

Tämä lapsuudentutkimuksen teemanumero kertoo omaa tarinaansa siitä, kuinka lapsuus ja aika risteävät. Jotkut teemanumeron tekstit sitoutuvat historialliseen näkökulmaan ja tiettyyn aikakauteen, kuten Antti Malisen artikkeli lapsuuden kokemusten kietoutumisesta ympäristökokemuksiin toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa. Toiset tekstit, kuten Maj-Britt Kentzin, Sara Sintosen ja Lasse Lipposen artikkeli viisivuotiaiden digitaalisesta Minecraft-luomisesta, kuvaavat, kuinka lapsuus jäsenyy juuri tässä ajassa, jossa nyt elämme. Toki tässä teemanumerossa julkaistuun viiteen artikkeliin mahtuu vain pieni osa tätä aikaa ja yhteiskunnallista tilannetta värittävistä teemoista. Mukana ei ole vaikkapa tekstejä pakolaislapsuuksista, lapsuuden eriarvoistumisesta tai Frozen-prinsessoja. Anna Nikupeteri ja Merja Laitinen tarkastelevat metodologisia kysymyksiä tutkittaessa vanhemman eron jälkeistä vainoa lasten näkökulmasta, ja Iris Kivioja ja Anna-Maija Puroila tutkivat puolestaan lasten näkemyksiä alakoulun arjesta. Näiden tarkastelukulmien avulla selviää, ettei lapsuudesta voi useinkaan puhua yleisellä tasolla, vaan pitäisi nostaa esiin myös samassa ajassa eleyt erilaiset lapsuudet.

Teemanumero kuvaa myös, kuinka lapsuudentutkimus voi tässä ajassa. Ensinnäkin, numeron sisällysluettelo paljastaa osaltaan, mitkä ovat niitä teemoja, joiden tutkimiseen lapsuudentutkijat haluavat käyttää aikaansa. Esimerkiksi Tuure Tammen ja Riikka Hohdin artikkelissa nostetaan lapsuuden osallistumisen teeman rinnalle posthumanistinen ontologia, joka on yksi tämän ajan nousevista filosofisista suuntauksista. Toiseksi, voimme todeta lapsuudentutkimuksen voivan tässä ajassa hyvin – ainakin teemanumeroa koskevan laajan kiinnostuksen perusteella. Ensisijaisesti kaksien edellisten Lapsuudentutkimusten päivien suomenkielisille osallistujille suunnatun kirjoituskutsun perusteella saimme 16 kiinnostavaa ja keskenään varsin erilaista artikkeliehdotusta. Lopputulemana voi siis todeta, kuten nykyisissä tiedeyhteyksissä niin usein, että vain pieni osa kiinnostavista ideoista voitiin ottaa mukaan teemanumeron julkaistavaan versioon.

Ajan ja lapsuudentutkimuksen yhteenkietoutumiseen, menneeseen ja tulevaan, avautuu mielenkiintoinen näkymä suomalaisen lapsuudentutkimuksen ‘grand old lady’, professori emerita Leena Alasen henkilöhaastattelussa. Kokemuksensa valossa hän avaa lapsuudentut-

kimuksen kehittymistä kansainvälisenä tutkimusalana ja luotaa tarkkanäköisesti lapsuuden-tutkimuksen tulevaisuuden kehityssuuntia. Meitä lapsuudentutkijoita Alanen haastaa erityisesti rohkeampiin tieteellisiin avauksiin ja teoreettiseen reflektioon toteamalla: “Lapsuutta ei teoretisoida riittävästi.”

Aika, samoin kuin tieteellinen tutkimuskin, on erottamattomasti sidottu kieleen, sillä kielen avulla on mahdollista ymmärtää ja järjestää maailman ajallista ulottuvuutta. Rachel Conrad (2011) on tutkinut lasten ja nuorten runoja ja huomannut, että runoissa hyödynnettiin dynaamista temporaalisuutta. Aikaa toisin sanoen jäsennettiin nuorten runoissa uudelleen siten, että se venyi yli kestojen, aikamuotoja sotkettiin ja lineaariset rakennelmat hajotettiin (Conrad 2011, 216). Teemanumeron toimittajina tunnistamme tässä ajan kielellisessä uudelleenjäsentämisessä jotain varsin tuttua tutkimustyöhön liittyen. Kuten nuorten tuottamissa runoissa, myös tieteellisessä tekstissä joutuu hajottamaan rakennelmia, rakentamaan uusia, sotkemaan kielellisiä merkkejä ja venyttämään omaa subjektiivista tulkintaansa siten, että se ulottuisi tavoittamaan fiktiivisen lukijan, jonka tarpeita on kirjoittajana tarkoitus palvella.

Toimittajina emme olisi voineet auttaa kirjoittajia eteenpäin tässä haastavassa työssä ilman lapsuudentutkimuksen asiantuntijoita, jotka ovat kommentoineet ja arvioineet käsi-kirjoituksia. Toimitusprosessin myötä on ollut ilo havaita, miten korkeatasoista ja tarkkaa työtä vertaisarvioitsijat ovat tehneet. Monet arvioijat antoivat todella tiukkaa palautetta teksteistä, mikä on loppujen lopuksi ollut kaikkien etu. Kirjoittajat ovat joutuneet arviointien perusteella pohtimaan, kuinka rakentaa, hajottaa, koota ja venyttää tekstiään siten, että se tavoittaisi monitieteisen lukijakunnan. Samalla tiukka ja huolellinen arviointi varmistaa, että tutkimusalue voi kehittyä.

Yksi ajankohtainen keskustelu, jota käytiin ennen teemanumeron toimitusprosessin käynnistämistä liittyi siihen, millaisia julkaisukanavia lapsuudentutkijoilla pitäisi olla. Lapsuudentutkimuksen seuran hallituksessa, jonka jäseniä mekin kaikki olemme olleet, on monet kerrat keskusteltu, pitäisikö seuralla olla oma tieteellinen julkaisu. Keksustelussa on nostettu esiin kaksi näkökulmaa. Yhtäältä painotetaan, että lapsuudentutkimuksen näkökulman on tärkeää näkyä kunkin tutkijan emotieteen keskusteluissa. Niin kasvatustieteet, yhteiskuntatieteet, humanistiset kuin muutkin tutkimusalat voivat hyötyä siitä, että lapsuudentutkijat osallistuvat omalla tutkimusotteellaan näiden alojen keskusteluihin. Monilla meistä lapsuudentutkijoista on varmasti myös osin missionäärinen tavoite pitää lapsuudentutkimuksen ja lasten asiaa esillä. Silloin on itsestään selvää, että tutkimuksia julkaistaan laajasti erilaisissa tiedelehdissä.

Toisaalta lapsuudentutkimuksen tutkimusalan kehittyminen edellyttää, että alan tutkijoilla on yhteisiä keskusteluja. Lapsuudentutkimuksen päivät ovat luonnollisesti palvelleet tätä tarkoitusta. Päivien tarjoamat tieteelliset keskustelut ja tutkijoiden kohtaamiset jatkuvat seuraavan kerran Jyväskylässä toukokuussa 2018. Teemana on tuolloin materiaalisuus, jota lähestytään monitieteisenä ja laaja-alaisena lapsuuden ilmiönä. Nyt myös tämä lapsuudentutkimuksen laaja-alainen teemanumero tuo omalta osaltaan esille, mitä lapsuudentutkimukselle kuuluu tässä ajassa. Mietittäessä lapsuutta ja tulevaa aikaa voi kuitenkin kysyä, onko tarvetta lapsuudentutkimuksen alueen yhteiselle, suomenkieliselle julkaisukanavalle ja jos, millainen se voisi olla. Kehittäisikö tällainen julkaisu suomalaista lapsuudentutkimusta?

Tulevaisuuden miettiminen on kuitenkin hankalaa. Pitäisi osata määrittää, kuinka laajamittainen julkaisusta kannattaisi tehdä ja kuinka usein se ilmestyisi. Pitäisi osata päättää, minkä julkaisijatahon kanssa tehdään yhteistyötä vai tehdäänkö yhteistyötä ylipäätään. Pitäisi myös miettiä, julkaistaanko avoimesti vai suljetusti, paperilla vai sähköisesti. Pitäisi

siis uskaltaa yhteisön kesken spekuloida tulevaa. Tulevaisuudentutkimuksen lehdessä *Futures* julkaistiin vuonna 1976 essee, jossa Erika Landau analysoi 9–15-vuotiaiden lasten ajatuksia tulevaisuudesta. Landau (1976, 161) totesi, että paikoin lapset ajattelevat aikuisia kirkkaammin – kenties siksi, etteivät pelkää esittää epäloogisia tai naiiveja ajatuksia. Lapset ottivat esille laajasti tulevaisuuteen liittyviä teemoja koskien muun muassa ihmisen ja luonnon suhdetta, yksilön asemaa yhteiskunnassa sekä tieteen ja teknologian kehitystä. Ehkäpä lapsuudentutkimuksen mahdollista julkaisukanavaa miettiessämme voisimme pitää kirkkaana mielessä erään Landaun tutkimukseen osallistuneen 13-vuotiaan tytön mietteen: “In the first instant I thought I don’t want to think of what will be. But I will exist in the future and it is my responsibility to think of what will be.” (Landau 1976, 159).

Kirjallisuus

Conrad, Rachel 2011. ‘My future doesn’t know ME’: Time and subjectivity in poetry by young people. *Childhood* 19 (2), 204–218.

Hoffman, Eva 2010. *Time*. London: Profile Books.

Landau, Erika 1976. The Questions Children Ask. *Futures* 8 (2), 154–162.

Lapsuudentutkimuksen seura [www-lähde]. < <http://www.lapsuudentutkimus.fi/> > (Luettu 28.3.2016.)

Lapsuudentutkimuksen päivät 2018 [www-lähde]. < <http://www.jyu.fi/childhood2018/> > (Luettu 28.3.2016.)

KT, LTO Mari Vuorisalo työskentelee varhaiskasvatuksen yliopistonlehtorin Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa.

FT Marleena Mustola työskentelee yliopistonopettajana Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa.

FT, dosentti Kaisa Vehkalahti työskentelee tutkimuspäällikkönä Nuorisotutkimusseurassa.